

Boda Noémi „Clint Eastwood: Gran Torino elemzése” című esszéjének bírálata

Az esszé teljesíti a feladatot, a „Gran Torino” film elemzését adja.

Filmértelmezése kiemelkedő: a film fabuláját, karaktereit, konfliktushelyzeteit nemcsak a magánélet dimenziójában elemzi, hanem társadalmi és üdvösségi távlatban is. Továbbá arra is rámutat az esszé, hogy a társadalmi és az üdvösségi vonatkozások kezdettől szerves részét adják a narratívának, már az első képek felkínálják a tájékozódási pontokat, a cselekmény kibontja őket, a film végső konfliktushelyzete tehát magának a narratívának a törekvése szerint is mindhárom megközelítésből értelmet nyer és értelmezendő, az esszé pedig ebben a gazdagságban értelmezi is a filmet.

Vö. az esszé első három bekezdését: „A filmet Detroitban forgatták [...] A történet első képsorai egy templomban játszódnak. [...] egy igazi amerikai csodagép, egy 1972-es Gran Torino van Walt tulajdonában teljesen kifogástalan állapotban. Az öreg patriotizmusa ebben a járműben csúcsosodik ki, fia keleti gyártmányú terepjáróját is rosszállóan nézi. Ő tehát a háborús veterán, egy igazi patrióta, akinek a háza verandáján is ott lobog a hatalmas amerikai zászló.”

A „Gran Torino” a Ford gyár egyik csúcsterméke, nevét a Ford gyár székhelyéről, Detroitról kapta, amennyiben Torinó városát az „olasz Detroitnak” tekintették. Detroit az amerikai álmot testesíti meg. A detroiti termelés összeomlása, a város hanyatlása példásan, képszerűen mutatja a huszadik század közepére kibontakozott amerikai álom későbbi elmúlását, az amerikai társadalom átalakulását. A lepusztult Detroitra első pillantásra is ráismer a néző, ha máshonnan nem, akkor az Eminem klipjeiből (a legismertebb klipek nézettsége a youtube-on több százmillió).

Kowalskiról az filmben kiderül, hogy a Ford gyárban dolgozott, vagyis tevékeny részese és tanúja volt az amerikai álomnak, és elszenvedője az álom összeomlásának. Az álmot azonban, amely az autójában testesül meg, hűséggel őrzi. Az esszé kiemelkedően teljesítménye, hogy rámutat: Kowalski válsága nemcsak magánéleti természetű, hanem összefonódik a társadalmi együttélés, a közéleti-mindennapi cselekvések mércéinek a válságával, átalakulásával. Az üdvösség dimenziója is a társadalmi összefüggésbe ágyazódik bele.

Vö.: „Walt is ráébred arra, hogy ez az Amerika, nem az az Amerika, amiben ő felnőtt. [...] kezdenek eltűnni az olyan alapvető emberi értékek, mint a szeretet, a tisztelet és a becsület. Talán ezért is szimpatizál a keleti családdal, hiszen ott még fellelte ezeket az értékeket. Az amerikai álom jelképe, a Gran Torino jobb kezébe kerül, ha megkapja a jó lelkű hmong szomszéd fiú, mintha a saját üresfejű, haszonleső unokájának adná, legyen az bármennyire is „tisztá

véru” amerikai.” Vö. továbbá: „Az öreg végre megbékélt Istennel. A szomszédaitól pedig nem csak a bűnbocsánatot nyeri el, hanem lehetőséget is a jóvátételre”. Vö. még: „Walt számára ez a halál sérelmeinek, traumáinak feldolgozása és bűneinek megváltása is egyszerre. Halálával saját életének többlet értelmet ad, vélt vagy valós bűneiért bűnhődik [...] és a szívének néhány kedves, fiatal, még az élet előtt álló ember számára pedig esélyt teremt egy jobb, szabadabb, biztonságosabb életre.”

Az esszé elemzése-értelmezése megalapozott, árnyalt, következetes, gondolatmenete letisztult.

A cselekmény ismertetését, a karakterek bemutatását, a konfliktushelyzetek és a karakterek motivációinak ismertetését gazdaságosan, arányosan, egymást erősítve kapcsolja össze az esszé. A karakterháló kivetése gondos, körültekintő (az építkezési vállalkozónak is kellő szerepe lesz benne).

Az esszé Kowalski, Thao és a pap, e három karakter jellem- és kapcsolat-fejlődését gazdagon mutatja be.

Érdeme az esszének, ahogyan tárgyalja a film hatásmódját: milyen sémákat, konvenciókat, közmegegyezéseket mozgósít a film ahhoz, hogy a lényegi fordulatokat világossá tegye a néző számára. Vö.: „[...] van a nézőben félelem, hogy talán a „bosszúvágó” veheti át a hatalmat a történet végén, de a csavar, a megoldás igazán rafinált módon átgondolt és előre nem könnyen megjósolható.”

Kiemelkedő teoretikus teljesítménye az esszének, hogy meghatározza, elemzéséhez hozzáigazítja a narrativitás fogalmát, vö. pld.: „A történetek, a tanulságok, már nagyon ismerősek valahonnan, de a történetmesélés módja, az, ahogy a „mesélő” elénk tárja látásmódját, ahogy rányomja a személyisége bélyegét az általa elbeszéltekre, az teheti a filmet mégis igazi értékévé. [...] A társadalmi összetételben megváltozó, új szerkezetű közösség, ahol egy megrögzött patrióta már nehezen találja a helyét, a koreai háború borzalmai óta magával cipelt rasszista attitűd, a mogorva vénember álarc, és az innen kiinduló jellemfejlődés [...] akár még elcsépeletnek is nevezhető, és mégis, ahogy ez ebben a filmben megjelenik, természetes, egyszerű, és a megannyiszor felbukkanó száraz, ironikus, néhol önironikus humortól még szívderítő is.”

Ehhez kapcsolódik az esszé érzékeny értelmezői-befogadói közelítése a képi narratívához. Vö. „Az öreg patriotizmusa [...] a járműben csúcsosodik ki, fia keleti gyártmányú terepjáróját is rosszállóan nézi. [...] igazi patrióta, akinek a háza verandáján is ott lobog a hatalmas amerikai zászló”. Vö. továbbá: „A történetek ismeretében ez is a metaforája annak, hogy a koreai nép jobban törődik már Walttal, mint a sajátja”. Vö. még: „Walt ekkor odaigéri Thaonak féltve őrzött kincsét, a Gran Torinót. Azt a Gran Torinót, ami Amerika metaforája, tehát hivatalosan

is amerikaiak tekinti szomszédait.” Vö. még: „Walt feleségének halotti torával egyidőben a szomszédban élő koreai család egy újszülött érkezését ünnepli. A film nagyon jól illusztrálja a halál és a születés ellentétességét, de metaforikus értelemben Walt újjászületését is.”

Kiemelem azt az árnyaltságot, ahogyan Clint Eastwood színészi munkáját elemzi az esszé.

A film középpontjában álló téma a kirekesztés, a rasszizmus és ennek leküzdése. Ezt az esszé Kowalski jellemfejlődésében ragadja: „Bámulatos Walt karakterének fejlődése. [...] Fokozatosan fedezi fel a különbségekben rejlő értékeket, és engedi egyre közelebb magához a mindvégig útját kereső, és akkor még gyámolításra szoruló Thaot. Az általa megvetett nép sámánja látja meg azt, amit a családja sohasem. A film végén, sőt már a közepe felé, annyira megszerette, elfogadta szomszédait, hogy szinte elfelejtette hovatarozásukat. Szerethető emberekként tekintett rájuk, kikben családra talált, és akikért bármit megtenne. Rájött arra a nagy igazságra, hogy az embereket kétféleképpen lehet csoportosítani. Jók és rosszak.”

A film üzenetének összefüggésben mutat rá az esszé a film időszerűségére is. Vö. „Ennek ma Magyarországon is igazi aktualitása van. Talán mindenkinek maga mögött kéne hagynia az előítéleteit, hiszen Walt is negatívan viszonyult azokhoz a dolgokhoz, amelyek később boldogságot hoztak az életébe.”

Az üzenetet több dimenzióban is megfogalmazza (amely megfelel a három dimenzió-nak, amelyben a filmet értelmezi): „Számomra a film több dologról szól, egyrészt arról, hogy a rasszizmus, és az előítélet ostobaság. Másrészt pedig arról, hogy az ember élete alkonyán is rádöbbenhet arra, hogy mindaz, amiben hitt, amit gondolt, tévutakra vezette. Idős korban is lehet valami újat tanulni az életről, embertársainkról, kultúráról és persze saját magunkról. Úgy gondolom, ez a film kellőképpen elgondolkodtatja az embert: vajon életünk idáig megtett szakaszában megfelelően cselekedtünk?”

Az esszé nyelve, stílusa világos, tiszta, minden mesterkéeltségtől mentes. Hangja – ha szabad ezt mondanom – csendes és nyugodt. Gondolkodni hív és segít az együttgondolkodásban.

Összegezve: kiemelkedő elemző-értelmező teljesítmény. Mindenképp az első három helyezés között a helye (akár megosztott helyezéssel is).

dr. Bognár László

2017. március 07.